

Redaktionelt forord

AF ANDERS HEDE, FORSKNINGSCHEF, TRYGFONDEN – GÆSTEREDAKTØR

Velkommen til dette temanummer af *Samfundsøkonomen* om mental sundhed og økonomi.

Temanummeret præsenterer en række forskellige perspektiver, der understreger at psykiske sygdomme har store konsekvenser både for samfundet og for den enkelte. I modsætning til somatisk sygdom, der i dagens samfund først og fremmest rammer ældre, så rammer langt de fleste psykiske sygdomme tidligt i livsforløbet.

Samtidigt er behandlingen og forebyggelsen af psykiske sygdomme ekstraordinær vanskelig at organisere. Forløbene er langvarige og kræver i mange tilfælde, at forskellige offentlige indsatser arbejder tæt sammen. En række offentlige politikker, f.eks. en arbejdsmarkedspolitik, der presser de ledige, eller en folkeskole, der lægger afgørende vægt på at den enkelte elev selv organiserer sit skolearbejde, passer formentlig ikke særligt til mennesker med psykiske lidelser.

Jes Olesen et al. gennemgår i en såkaldt »cost of illness«-analyse hvad det koster for samfundet som helhed, at der findes hjernesygdomme. Olesen et al. medtager de sygdomme, der foregår i hjernen, herunder misbrug, uanset om disse henhører under specialerne psykiatri, neurologi eller neurokirurgi. Analysen er konservativ i sine forudsætninger. F.eks. omfatter den ikke nikotinmisbrug (dvs. rygning) og medtager kun førtidspension og ikke tabt produktion. Alligevel er der tale om meget betydelige udgifter for samfundet.

Kjeld Møller Pedersen er i sin artikel om sundhedsøkonomiske perspektiver på psykiatrien kritisk overfor »cost of illness«-analyser, fordi valget af beregningsforudsætninger kan være noget tilfældige. Møller Pedersen behandler den ofte glimrende fremførte påstand, at psykiatrien er for lavt prioriteret sammenlignet med somatiske sygdom. F.eks. er der »value-for-money« i en lang række psykiatriske behandlinger, men alligevel er den politiske vilje til prioritering begrænset når midlerne skal konkurrere f.eks. med kræftbehandling. Psykisk sygdom skærper en række sundhedsøkonomiske problemstillinger, f.eks. at den enkelte patient har særligt svært ved rationelt at efterspørge behandling og at det i nogle tilfælde er nødvendigt at give udbyderen mulighed for at tvinge patienten til behandling. Psykiatrien er derfor et sted, man skal forvente at introduktion af markedselementer i styringen vil være særligt vanskelige, for ikke at sige umulige.

Psykisk sygdom har alvorlige konsekvenser for ens position på arbejdsmarkedet. For mennesker, der allerede er arbejdsløse og dernæst så uheldige oveni at pådrage sig en depression, påviser *Henrik Henrik Lindegaard Andersen* og *Michael Rosholm* ved en avanceret analyse af registre over lægemidler og arbejdsmarkedsstatus at det sammenfald markant mindsker chancen for at komme i job og øger risikoen for at ende på førtidspension. Artiklen er en illustration af de enestående muligheder som de grundige danske registre giver til at analysere årsagssammenhænge, også uden at gennemføre egentlige kontrollerede forsøg.

Temanummeret handler ikke kun om sygdom. Intelligens er en blandt flere indikatorer på mental sundhed. *Jon Martin Sundet* påviser på baggrund af norske sessionsdata, at intelligensen har været markant stigende i efterkrigstiden frem til midten af 1970'erne. Det er tilsammen et enormt fremskridt indenfor mental sundhed. Der er især blevet færre, der scorer lavt på intelligenstests. Særligt bemærkelsesværdigt påviser Sundet, at det især er de kreative dele af intelligensen (evnen til at manipulere figurer), der er øget markant, mens de dele af intelligensen, der omhandler klassiske skolekundskaber som tal og matematik reelt har stået i stampe eller er faldet siden 1950'erne.

Marie Henriette Madsen gennemgår psykiatrien set fra et kommunalt perspektiv. Det er en særdeles krævende og kompliceret opgave, som kommunerne har overtaget større dele af siden strukturreformen. Samtidigt vokser opgaven, dels fordi regionerne løbende behandler flere patienter i kortere tid, samtidigt med at kommunernes faglige ambitioner på områderne også vokser.

Poul Lundgaard Bak fokuserer, igen fra et kommunalt perspektiv, på den femtedel af en årgang, der ikke får en erhvervsuddannelse. Kun en mindre del af disse unge har regulære psykiske lidelser, men mange flere er skrøbelige eller dårlige til at håndtere fristelser, pres og krav. Det er dyrt og i mange tilfælde tvivlsomt om det er en god ide, at etablere specialtilbud til disse unge. Bak gennemgår at der findes en lang række praktiske muligheder til at forebygge mentale problemer, bl.a. ved at styrke unges robusthed. Bak fremhæver også at der er brug for at systematisk at udvikle enkle og billige tilbud til disse unge og deres familier, som bør prøves, før der sker en henvisning til specialiseret psykiatrisk udredning.